

Af Bjarne F Knudsen og Ulla Fjord Hansen

Gerda's beretning om hestene og hestegangen fra 1900 – nedskrevet ca 1965

Men årene svandt jo. Det ene efter det andet. Snart var jeg 14 år og skulle konfirmeres efter at have gået til præsten hele vinteren. Det slap jeg da med. Dem der var født efter maj, skulle gå der et helt år. Det var en lang vej at traske op til Skeby præstegård, med træsko på. Jeg fik en ny hørgarnskjole og et sort lastingsforklæde med røde lidser på. Jeg husker ikke om jeg havde en kyse eller et hovedklæde og et sjal. Vi sad i strygestuen, pigerne langs væggen og drengene på tværs på løse bænke midt på gulvet.

Gerda 14år (konfirmand?), Marie 11år, Anders 7år, Henrik 4år, Hansine 44år og Mads Christian 50år (fødselsdag?) blev konfirmeret i 1900. Foto privat maj 1900.

*Vi sad efter bogstav og da der tilfældigvis ingen var med Andersen af pigerne, blev jeg sat øverst. Jeg havde jo C. Jeg sad lige op ad den rødglødende strygeovn, så varme fik jeg tilstrækkelig af. Min sidekammerat var **Lise Dinesen** fra Ørritslev*

(død for mange år siden på Middelfart), så sad **Mille Grunddal, Laurits slagters søster Anna, Maren Horsman, Niels Jensens Maren, Dorteia Højlund** (også død for længe siden), **Jutta Lohse** (præstens datter), **Alma Rasmussen** og **Maren Kirstine Rasmussen, Mathilde Nielsen, bagerens Marie** og **Karen Rasmussen**. De andre husker jeg ikke.

Præsten fortalte en del for os om alt muligt. Bl.a. talte han om konfirmationsfesterne, hvor urigtigt det var at fejre konfirmationen på den måde, som folk havde for skik, med spisen, drikken, dans og halløj. Når min lille pige er blevet konfirmeret, sagde han, så tager jeg hende ved hånden og vi går ud i haven sammen og taler om de ting, der hører til Guds rige. Jeg tænkte, ja det er nok også det rigtigste og bedste, hvem der dog havde en sådan far.-

Endelig fik da den lange trælsomme vinter ende. Hvor var jeg træt, når jeg endelig nåede hjem fra præsten. Der var spist, vasket op og sat mad i komfurovnen, der gerne stod og snerrede eller var halvkoldt. Så skulle jeg af præstetøjet og i det daglige kluns. Så sad jeg og døsede inde ved kakkelovnen, hvis vi da ikke skulle tærskke, male eller skære hakkelse, for så skulle jeg jo ud i den forhadte hestegang og "drive heste".

Hestegangen som en udposning hvor de tre længer og hjælmen samles. Foto privat 1955

Ja den hestegang var mit livs martyrium, da jeg var barn. Når vi kom fra skole om eftermiddagen, blev jeg stående oppe ved leddet ind til **Hans Madsen's** mark for at høre om maskinerne gik [tærskværket, red.BFK], for så vidste jeg da hvad jeg havde at "glæde" mig til. ["Hans Madsen's mark" tilhørte "Skovlykke" gården hvor hendes farmor **Ane Cathrine** var født da hendes oldefar **Mads Hansen** havde gården efter tipoldefaderen der netop var denne **Hans Madsen**. Siden overtog hendes far **Mads Christian** gården fra svigerfamilien, red.BFK],

Udsigten fra vejen udfor leddet til Hans Madsen's mark. Maleri Gunnar Andersen

(Ja, der er jo led/låge endnu, men det er jo ind til kirkegården, hvor **Alfred** ligger og hvor også jeg får mit sidste hvilested).

Åh, hvor jeg dog misundte husmandspigerne. Der var nu nok en mening i, at der meget ofte i averticementerne, efter en pige stod, helst en gårdsmandsdatter. Jeg tror ikke det var fordi, de var højere regnet end husmandspigerne, men fordi de andre var bedre vant til at bestille noget.

Dem af husmandspigerne der kom ud at tjene i 10-11års-alderen, skulle nu nok have lært at bestille noget, så det stod i den henseende ikke tilbage for de første – somme tider fik jeg en af dem narret til at holde mig med selskab [i hestegangen, red.BFK] mod foræring af de gode røde æbler, grifler og blyanter. Det varede ikke længe før de havde fået nok af det og sagde farvel og tak.

Der kunne godt gå to-tre timer uden ophold, rundt og rundt i den halvmørke hestegang. To heste foran den første bom og så én i trækkesnor foran den anden. For at få tiden til at gå sang jeg alle de viser og sange jeg kunne, og det var mange. Det blev også trættende i længden.

Hestegangen med vinduer isat hvor der før kun var luger. Foto privat 1943

Så gik jeg og digtede historier, men der var gerne hverken begyndelse, eller ende på dem. Værst var det når det begyndte at mørkne. Der kunne jo ske alting når det var mørkt.

Gæstekammervinduet hvor Hansine satte lys i vinduet så Gerda kunne se det gennem lugen i hestegangen. Foto: privat 1940

Men så kom mor gerne og stillede et lys i gæstekammervinduet, nærmest hestegangen. Det lettede lidt, så var det dog ligesom, jeg var i kontakt med mor. Der var ingen vinduer i hestegangen, kun luger. Engang, da det var begyndt at mørkne derude, fandt jeg på at lukke alle lugerne, for så ville det også blive mørkt i loen. Der var bare et lille glughul fra loen ud til hestegangen. Så tænkte jeg, at nu måtte far da råbe holdt, når det var blevet mørkt. Men der havde jeg forregnet mig.

Han opdagede hurtigt at det var mig, der havde været på spil. Lugerne kom op i en fart og jeg fik læst og påskrevet.

Under tiden var jeg også bange for at gå derude. Der kunne ske så meget. Når vi f.eks. fik en kløjt for [eller en Klort, hvilket vil sige en ung hest – en Plag, red.BFK]. Den blev spændt for ved siden af en af de gamle. Så enten kunne den danse og fare frem eller også var den ikke til at drive ud af stedet. Engang sprang kæden og bommen røg ind på hestene. Én af dem sprang bagud og kom til at stå med forben og bagben på hver sin side af bommen. Én gang sprang kæden hos trækhesten, han fik også bommen over haserne og kom farende lige ind på mig. En anden gang tabte jeg tømme på trækhesten, den kom ind i akselen, der ikke var overdækket. Trækhesten stejlede lige op i luften og jeg råbte og skreg førend de fik det opdaget inde i loen. Sådan var der så meget.

Gerda 14år som konfirmand. Foto privat 1900

Fars største lyst og interesse var arbejdet. Vi skulle nå så meget som muligt. De fik gerne en lygte hængt op i loen, men hestene og driveren, de måtte vandre rundt i mørke. Efterhånden måtte Marie og drengene træde til, da jeg blev voksen nok til at "lægge på bordet " [af tærskværket, red.BFK] eller kaste ned [kornneg fra loftet, red.BFK]. Alt det er nu en "saga blot". Hestegangene er væk og hestene næsten med. Jeg var ellers glad for hestene, bare ikke i hestegangen.

Sådan har det også set ud på gårdspladsen da Gerda tænker tilbage bortset fra at den gamle bindingsværks længe med vognporten er fornyet. Foto privat ca 1945

Der var enspænderhesten **Valdemar**, han var en dejlig hest. Han kunne finde hjem, når vi var ude at køre, om det aldrig var så mørkt. Far kunne bare lade **Valdemar** om det. Så var der **den gamle mørke**, den var vist 23år i de dage jeg drev heste. Hun var så doven, men hun har vel bare været træt. Når **Valdemar** gik løs ude i gården kom den altid hen og stak hovedet ind af det åbenstående vindue og fik sig en skive brød. **Lotte** var også god. Hun var mor til de fleste af hestene. Hun blev også gammel. Så var der **Kristian**, han havde altid et dårligt ben. Han var ikke så familiær som de andre. **Mette** var en købt. Hun var lidt mere fin i det end de andre og så var hun så nervøs. Så var der **"de to små"**. Det var vist de fineste og kønneste heste i hele sognet, Lottes børn. Og sikke rejsning de havde, det var en fryd at se på dem. Men så under den Første Verdenskrig solgte far dem til en hestehandler for 1.000kr. Han kunne ikke stå for de mange penge. Men karlene og drengene, de sørgede over at de to måske skulle havne hos tyskerne. Vi andre var også bedrøvede og forarget på far.

Lige indenfor porten til højre var indgangen til hestestalden hvor de 6-7 heste stod. Foto privat ca 1930

Gården lå hyggeligt omgivet af haven inde i Gerskov by, på Bygade 15, og den tilhørende jord lå noget spredt. Stuehuset, som lå i sydsiden (syd-øst) af gårdspladsen, var bygget 1880 i grundmur med stråtag. Af avlsbygningerne var den syd-østlige "femte" længe bygget i bindingsværk og var den der havde ligget hvor det nye stuehus blev opført, medens de øvrige længer var grundmurede, de havde alle stråtag; den syd-vestlige og nordvestlige længe byggedes i 1894, medens den nord-østlige, der oprindeligt var beboelseshus, var af ældre dato. Den blev ombygget i 1943.

Først i 1910 installeredes petroleumsmotor på gården til drift af de faste maskiner. Så indtil da var det via hestegangen at kraftoverførslen til tærskværk og kværn blev frembragt. Det med hestegangen sluttede derfor ikke med Gerda og Marie, så det var Anders og Henrik der efter tur overtog denne tjans.

Først langt senere blev der installeret el der kunne give kraft nok til at drive kværnen, tærskværket. El-motoren på den gamle gård blev da var monteret på vangerne af en gammel trillebør (hjulbar som de kaldte den) så den kunne flyttes derhen hvor den skulle tilsluttes. Det meste kraftoverføring foregik jo dengang med remmetræk, som ikke altid gad at tage fat og stramme til, så skulle der gvides med remmevoks samtidig med at man strammede remmen ud mellem motorens omløbshjul og de større fastmonterede transmissions hjul eller hjulet direkte på tærskværk eller kværn.